

Prijevod i translatološka analiza pripovijetke „Olda č. 3“ Irene Hejdove

Pribanić, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:585324>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-09**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za zapadnoslavenske jezike i književnosti
Katedra za češki jezik i književnost

Ivana Pribanić

Prijevod i translatološka analiza pripovijetke „Olda č. 3“

Irene Hejdove

Diplomski rad

Mentor: dr. sc. Katica Ivanković

Zagreb, 2022.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. O AUTORICI I DJELU	1
3. O PREVOĐENJU	2
4. PRIJEVOD PRIPOVIJETKE.....	2
4.1. Tekst prijevoda	3
4.2. Tekst izvornika	12
5. ANALIZA PRIJEVODA	21
5.1. Antroponimi i toponimi	21
5.2. Frazemi i ustaljeni izrazi.....	24
5.3. Govorni i razgovorni jezik.....	28
6. ZAKLJUČAK	29
7. POPIS LITERATURE	31
7.1. Primarna literatura	31
7.2. Sekundarna literatura	31
8. SAŽETAK.....	32

1. UVOD

Ovaj diplomski rad bavi se prijevodom i translatološkom analizom djela *Olda č. 3* Irene Hejdove. Češka je književnost popularna i zastupljena na policama hrvatskih knjižnica i knjižara, ali budući da je naslova neizmjereno mnogo, a kvalitetnih prevoditelja sve manje, mnoga djela nikada nisu i neće biti prevedena na hrvatski.

U sljedećim ćemo poglavljima predstaviti jednu od rjeđe prevedenih suvremenih čeških spisateljica te njezino djelo, a zatim i izložiti hrvatski prijevod izabrane pripovijetke. Pripovijetka *Olda č. 3* zanimljiva je za ovaj rad budući da je napisana nestandardnim jezikom koji je uvijek izazovan za prevođenje, a jednako tako obiluje idiomatskim izrazima koji za uspješan prijevod također zahtijevaju korištenje različitih prevoditeljskih strategija i metoda.

Nadalje, u radu ćemo također predstaviti proces prevođenja kao i zadatke koje je svaki prevoditelj dužan izvršiti. Na kraju ćemo pokušati analizirati sam prijevod na temelju jezične problematike s kojom smo se susreli tokom prevođenja te potkrijepiti analizu teorijom.

2. O AUTORICI I DJELU

Irena Hejdová češka je scenaristkinja, novinarka i spisateljica. Rođena je 1977. godine u Pragu, a završila je Filozofski fakultet na Karlovom sveučilištu te scenaristiku i dramaturgiju na umjetničkoj akademiji FAMU. Autorica je preko dvadeset kratkih pripovijedaka, a napisala je i dvije dječje knjige - *Červené klubičko* (2019.) i *Nedráždi bráchu bosou nohou* (2020.). Osvojila je nekoliko nagrada za svoje nerealizirane scenarije (Albatros Media n.d.).

Pripovijetka *Olda č. 3* objavljena je 2016. godine u zbirci *Praha noir: čtrnáct povídek předních českých spisovatelů* koju je uredio Pavel Mandys. Riječ je o zbirci kriminalističkih pripovijedaka s tajanstvenim zapletima koje se odvijaju u Pragu. Pripovijetka *Olda č. 3* sa svojim humorističnim elementima, bezbrižnim zapletom i poprilično jednostavnim rješenjem misterija pomalo odudara od ostalih, ozbiljnijih detektivki, ali svejedno se uvjerljivo uklapa u sveukupnu atmosferu knjige. Radnja prati Marti, rastavljenu majku jednog djeteta, koja u šetnji sa psom nailazi na odsječeni ljudski prst. Zajedno s policajcem kojeg je upoznala večer prije nevoljko kreće u potragu za vlasnikom prsta i usput se zaljubljuje.

3. O PREVOĐENJU

Prevođenje je nužno za prijenos informacija i znanja između različitih kultura, a njegov značaj prepoznat je 1950-ih godina kada je proglašeno disciplinom. Mnogi teoretičari pokušali su objasniti ovaj širok pojam, a u ovom poglavlju predstaviti ćemo nekoliko definicija kako bismo dobili što širi uvid u ovaj proces.

Iako se definicije razlikuju, većina teoretičara složiti će se oko činjenice da prijevod mora sadržavati određenu dozu ekvivalencije prema izvornom tekstu. Tako J.C. Catford, na primjer, definira prevođenje kao zamjenu tekstualne građe na jednom jeziku ekvivalentnom tekstualnom građom na drugom jeziku. Eugene Albert Nida i Charles Russell Taber kažu kako se prevođenje sastoji od zamjene poruke na izvornom jeziku najbližim prirodnim ekvivalentom u prijemnom jeziku, prvo u smislu značenja, a zatim u smislu stila (prema Shuttleworth i Cowie 1997, 181-182). Prevoditelj bi prema navedenom u svom prijevodu trebao zadržati značenje, a zatim i sve ostale značajke izvornog teksta, ali to nije uvijek moguće. Na njemu je da procijeni kada su stil i način pisanja bitniji od poruke koju izvorni tekst prenosi budući da je potpuna ekvivalencija rijetka.

Prevoditelj uvijek donosi odluke između različitih prijevodnih opcija, a time i neizbježno stavlja određeni aspekt teksta u prvi plan. Jiří Levý opisuje čin prevođenja kao čin donošenja odluka jer ga vidi kao „niz određenog broja uzastopnih situacija – poteza, kao u igri – situacija koje prevoditelju nameću nužnost izbora između određenog (i vrlo često točno definiranog) broja alternativa“ (prema Shuttleworth i Cowie 1997, 37). Ovime Levý objašnjava kako svaka odluka prevoditelja utječe na njegov naknadni izbor te tvrdi kako subjektivni čimbenici igraju ulogu u donošenju odluka. To znači da je svaki prijevod nužno obilježen i prevoditeljevim stilom, a ne samo autorovim. Kako bi ostao što dosljedniji originalu, prevoditelj uvijek mora imati na umu ciljnu publiku te njihovo shvaćanje i viđenje teksta. Da bi ovo bio sposoban učiniti, mora biti vrlo dobar poznavatelj kulture izvornog i ciljnog jezika kako bi uspio prikazati ciljni tekst na jednak način kao što je prikazan izvorni.

4. PRIJEVOD PRIPOVIJETKE

Naredno poglavlje sadrži prijevod odabrane pripovijetke na hrvatski jezik te izvorni tekst na češkom jeziku. Prevedena je cijela pripovijetka.

4.1. Tekst prijevoda

Olda br. 3

Groblje Olšany

Probudio me vrisak. Ublažen staklom zatvorenih prozora i sporim svitanjem iznad ulica praškog Žižkova, prigušen kapljicama kiše koja pada po prozoru, ali svejedno dovoljno jasan da se razlikuje od laveža psa ili dosadne škripe susjedovih vrata. Otvaram oči. Glava mi puca po pola od mamurluka. U susjednoj sobi će se uskoro probuditi moj sin, a sa mnom u krevetu leži nepoznat muškarac. U glavi imam samo isječke od prethodne večeri, mobitel pokazuje 6:37 i SMS od mame: „Užasno si izgledala!“ Sjećam se da sam po povratku doma uzalud pokušavala prikriti svoje pijanstvo i to s jednakom strašću kao prije dvadeset godina kad sam se takva vraćala doma kao tinejdžerica. Sjećam se i da sam frajera koji hrče u pokrivaču pokraj mene lukavo skrivala u hodniku sve dok mama nije sa sigurnošću izašla iz kuće. Jadno.

Vani kiši, televizijski toranj Žižkov potpuno je skriven u magli, kao da ne postoji. Samo se crveno svjetlo s vrha probija kroz tamu, kao svjetlo svjetionika, za sve koji se utapaju i one davno utopljene. Pas cvili pored kreveta, želi ići van, samo mi je on još trebao! Razmišljam kako sve to logistički obaviti - izvesti psa, odvesti Peťu u vrtić, riješiti se tipa. Tresem mu rame, ali ne mrda. Kad se probudi, vjerojatno će ga boljeti glava kao i mene. A možda je bolje da tome nisam prisutna. Ostavit ću mu poruku pored kreveta da zalupi vrata za sobom. Bez imalo intimnosti, nikad to nisam voljela. A i čemu uopće – ne znam ni tko je to. Tiho položim olovku na papir i iskradem se iz spavaće sobe.

Peťa se vrti, uvijek izgleda tako slatko i nevino u snu, u svojoj najomiljenijoj pidžami sa svemirskim raketama. Na trenutak poželim biti jedna od njih, da me strijeljaju daleko u utješnu tišinu svemira, bez psa koji frkće kraj mene, bez mamurluka, bez neudobnog stana iz kojeg je Olda već iznio svoju polovinu stvari i u kojem je jako tijesno. Peťa se migolji i otvori oči, pogleda me na trenutak, a zatim se okrene na bok i opet zatvori oči. „Peťa, ustani. Vrijeme je.“

Pravi se da spava, ali znam da se samo pretvara dok iza zatvorenih kapaka smišlja kako mi današnje rano buđenje učiniti neugodnim. U zadnje vrijeme se ponaša grozno prema meni, ali možda sam si sama kriva. U njegovim očima netko mora biti odgovoran za taj užasni razvod, a Peťa je izabrao mene. „Peťa...“

„Smrdiš, mama. Nisi oprala zube?“

„Ne. Nisi ni ti. Ajmo, ustajanje.“

Izgurala sam Peđu kroz vrata u rekordnom roku, unatoč mamurluku i nestrpljivom psu. Srećom, uspjela sam sakriti tipa u krevetu, ne znam kako bih njega objasnila sinu. Kiša je padala cijelo jutro. Peđa je tapkao ispred mene u kabanici i čizmama, pas i on skakali su u lokve kao ludi, ali u tom trenutku nije me bilo briga. Bila sam usredotočena samo na lupanje čekića u svojoj glavi i uzaludno pokušavala sastaviti potpunu sliku prethodne noći od fragmenata sjećanja. Odvela sam Peđu u vrtić i bila oduševljena idejom da se vratim u krevet kad stignem kući. Ali prijekorni pogled psa i sjećanje na pijanog neznanca u mom krevetu potjerali su me još dublje u kišu umjesto u krevet. Prešla sam Vinohradsku aveniju i ušla na glavna vrata groblja Olšany.

Možda zvuči čudno, ali groblje povezujem s mnogim značajnim i sretnim događajima u svom životu. Olda i ja ovdje smo bili na prvom spoju, upravo ovdje me i zaprosio, tu sam mu rekla da sam trudna. Tijekom našeg prošlogodišnjeg razvoda provela sam dosta vremena na groblju pročišćavajući svoje misli dok je Peđa spavao u kolicima parkiranim pored jedne od onih otrcanih klupa. Šetam to grozno pseto ovdje već pet godina, otkako ga je Olda dovukao kući kao štene. Dobro se osjećam u tom miru i tišini, ovdje se čak ni kiša toliko ne čuje ni ne osjeti. Kao da si odjednom potpuno izvan Praga, u nekom tajanstvenom snu obavijenom bršljanom i paučinom, u kojem su staze prekrivene kukcima koji se pare i obrubljene beskrajnim nizovima nadgrobničkih spomenika.

Pas veselo trči između grobova, začudo poštuje njihove granice, kao da zna da nije pristojno gaziti ih, pišati na barokne anđele, žderati cvijeće s nadgrobničkih spomenika. Hodam po središnjoj liniji i ne obraćam pažnju na njega. Tu i tamo nađe neki štapić i bori se za njega sa zamišljenim neprijateljem, baci ga na tlo ili ga ponosno nosi dalje dok ne nađe novi i bolji. Prestala je kiša. Kapljice vode kapaju s krošnja drveća iznad mene, a tu i tamo mi koja klizne niz ovratnik i neugodno zazebe poput nemilosrdnog sjećanja.

Naravno da me razvod još uvijek muči. Nikada nisam mislila da ću proći kroz sve to, kroz taj pakao apsurdnih optužbi, sitnih svađa, suptilnih natezanja oko djeteta ili nagomilanih stvari. Ali što sada, dogodilo se i to se više ne može promijeniti, a ja to ni ne želim. Dobro mi je samo s Peđom i povremenom pomoći moje mame koja ga nekad čuva. Nadam se da će Olda konačno doći po ovog glupog psa. Stalno mi obećava da će mi ga, kad bude imao bolji smještaj, odmah skinuti s vrata, ali nekako sumnjam da će ga zauvijek ostaviti kod mene. Zazovem psa i ugledam zaprepašteni pogled starice koja prolazi s kantom za zalijevanje i prljavim srpom u rukama. Zašto bi išta zalijevala kad je malo prije padala kiša? Okrenem se za njom, ali već je nestala iza nadgrobničkih spomenika poput duha pa ponovno puštam psa i idem dalje.

Između krošnji drveća s lišćem koje blista od kiše svijetli televizijski toranj – probio se kroz maglu i svijetli sve do ovdje. Magla je kao alkohol, milosrdno skriva puno toga, ali kad prođe, otkriva još više. Osjećam se jadno, kao malo dijete izgubljeno na putu kući iz škole – dovraga, imam trideset i pet godina, a u glavi mi je i dalje pomet. Pogledom tražim psa, nigdje se ništa ne miče, samo one spore kapi kiše kaplju po grobovima. Zazovem ga, ali ne mrdne se ni travka. Zastajem i osluškujem, čuje se zveckanje tramvaja iz Vinohradske, ali mog psa (točnije Oldinog psa) nema nigdje. Na trenutak se pitam ne bi li mi bilo bolje da se ni ne pojavi. Doma mu ne bih morala u kadi brisati smrdljive šape i trpjeti njegovo lizanje i ustajali dah. Psi su kao muškarci, zahtijevaju puno posla, a sve je uzalud, samo ti se s vremena na vrijeme glupo nacere.

Opet gledam oko sebe i odjednom me obuzima tjeskoba. Tjeskoba groblja pomiješana s malo straha – tko se ne bi bojao usred svih tih hektara leševa, čak i ako su prekriveni mokrom zemljom i gmizavim glistama i bog zna čime još. Okrenem se prema Vinohradskoj i krećem natrag, brzim hodom koji se pretvara u lagani trk. Nehotice se osvrnem za sobom, naravno da nema nikoga, ali za svaki slučaj. S jednog od grobova starica s kantom za zalijevanje podiže glavu i oštro me gleda, pomalo prijekorno, možda ne odobrava moje nedostojanstveno trčanje po ovom svetom mjestu. Svojim srpom siječe zaraslu travu na grobu. Samo joj se idiotski nasmiješim i nastavim trčati, skoro sam vani.

Vrata veselog i bezbrižnog zemaljskog svijeta su ispred mene, skoro bih ih prošla da mi put nije prepriječio... pas. Prljav i mokar od glave do repa, kojim veselo migolji. Trči me pozdraviti, bojim se da će skočiti na mene, ali ne dođe do toga. Zaustavi se metar ispred mene, pogleda me pomalo podrugljivo, a onda ispusti plijen iz usta. U tome su on i Pet'a isti, samo bi doma dovljučili veće ili manje štapove. Nalazim ih posvuda - među priborom za jelo, među igračkama, jedan je bio među četkicama za zube, a drugi vješto skriven iza zahoda. Ovaj najnoviji pseći ulov je neobično malen, a ja bih ga bila zanemarila da mi nešto nije zapelo za oko. Nekakav me bljesak natjerao da zastanem i sagnem se do štapa. A onda se naglo uspravim jer to nije nikakav štap.

Ulazim u stan, odlažem ključeve, natopljenu jaknu i čizme, vodim psa u kupaonicu i stavljam vrećicu za pseći izmet s tajanstvenim sadržajem na komodu u hodniku. Pas iz navike skače u kadu, tuširam mu blatne šape, toliko usredotočena da se trgnem i lagano poskočim kad začujem zvuk iza sebe. Brzo se okrenem, a na vratima kupaonice stoji tip iz kreveta. Što on još uvijek radi ovdje?

„Zdravo. Bila si vani?“

Pita kao da smo u braku, odjednom mi se počne gaditi. Nagne se i želi me poljubiti, brzo ga izbjegnem.

„Zar još nisi otišo?“ kažem s jasnom namjerom da ga izvučem kroz vrata u roku od dvije minute.

„Smjena mi počinje u deset pa sam se pitao želiš li doručkovat sa mnom, Marti“, kaže smiješeći se. Djeluje neugodno poznato, što je nešto što mrzim čak i kod svojih najbližih, a kamoli kod neznanca. Pas grebe iz kade i frkće s gađenjem, ja mu na brzinu osušim šape ručnikom i pustim ga, ostajem sama u kupaonici s tipom.

„Kakva smjena?“ pitam, a on se široko nasmiješi.

„Ne sjećaš se ničega? Napala si me radi kazne za parkiranje. Reko sam da ću ti nekako pomoć“, smiješi se i zapravo izgleda prilično simpatično, iako je očito šupak.

„Čega bi se trebala sjećat?“ držim distancu, kao što to inače radim. Prvak sam u držanju distance, pogotovo od svojih noćnih poznanstava.

„U tom slučaju jedan mali rezime, može? Bila si u baru s prijateljicom, pozvao sam te na cugu nakon koje ih je uslijedilo još nekoliko, otišli smo na drugo mjesto gdje smo plesali i nakon čega smo krenuli doma pješice. Padala je kiša i to ti se jako свидjelo. Plesala si na kiši pa si pala, a ja sam te nosio ostatak puta. Na stepenicama si me skrivala od mame, onda sam te spremio u krevet i zaspao ko klada. I da, ja sam policajac. Prometna jedinica. Olda.“

„Olda?“

„Kao i tvoj bivši, je l'? Sinoć si mislila da je to jako zanimljivo. Pa ajde, našo sam nešto za doručak u frižideru“, kaže ležerno izlazeći iz kupaonice kao da već živi ovdje. Kreten.

Sjedimo za doručkom koji mu je stvarno uspio, a u glavi mi se vrti cijeli svemir. Olda nešto govori, nasmije se, pa se tu i tamo i ja nasmijem, tek tako, grizem pecivo i mehanički kimam glavom. Kroz svu tu zbrku u glavi mi bljesne pomisao na vrećicu za pseći izmet u hodniku. Kad sam psu uzela tu stvar i strpala je u vrećicu za izmet koja mi je jedina bila pri ruci, nisam imala pojma što ću s njom. Mogla sam to ostaviti tamo, ali u pomutnji koju je stvorio mamurluk osjećala sam se krivom što je moj pas (Oldin!) dovukao tu gadost, pa sam je brzo sakrila. Mogla sam vrećicu baciti u prvu kantu za smeće, ali bojala sam se da će me netko vidjeti i odmah postati sumnjičav – u što točno? Tako sada skromno popunjena vrećica diskretno leži u hodniku. Ustanem usred još jedne od Oldinih beskrajnih rečenica, odem po nju i gurnem je preko stola prema njemu. Šuti, gleda me. Ja isto gledam, a on uzme vrećicu i isipa sadržaj na stol. Ispadne nekoliko grumena stvrdnute zemlje. Olda ih sumnjičavo promatra.

„Je l' to prst il' što?“

„Da. Na njemu je prsten, vidiš?“

Upravo mi je taj zlatni prsten privukao pažnju na groblju – prisjetila sam se kad smo Olda i ja birali naše prstene, kako smo ih na svadbi razmijenili i obećali si brda i doline. Sve je to sada nestalo. Na stolu ispred Olde br. 2 leži prst neznanca s vjenčanim prstenom. I nemam pojma što sada mogu očekivati.

„Primijetila si da to nije prstenjak, nego mali prst? Čudno, zar ne? Jesi gledala prsten? Možda na njemu nešto piše?“

„Pas ga je pronašao. Na groblju. Nisam ga ni taknula.“

Pogleda me, uzdahne, a zatim uzme prst u ruku i skine prsten. Zahtijeva malo povlačenja i muka mi je od toga. Komadićem salвете polira prsten. Nasmije se i pruži mi ga. Odbijam ga primiti u ruke, ali pogledam. Unutra je pisanim slovima ugravirano OLDŘICH 2015.

„Olda broj 3, koji su izgledi“, iskreno se nasmije Olda br. 2 i neizbježno me podsjeća na Oldu br. 1, kojeg sam u završnoj fazi naše veze toliko mrzila da sam morala napustiti sobu kad bi se nasmijao.

„Kome bi mogao pripadati“, zamišljeno upita Olda, glumeći iskusnog detektiva.

„Možda Oldi?“ odgovorim sarkastično. On me gleda. „Ti si policajac – pa saznaj!“

„Da ga nije pas iskopo iz nekog groba?“ pita, vjerojatno mu se ne da istraživati.

„Pas se ne penje na grobove, on uvijek trči kroz prolaze. A i mala je vjerojatnost da je neko ko je tek prošle godine imao vjenčanje tamo pokopan, zar ne?“ osjećam se kao potpuni majstor dedukcije ovako mamurna.

„Ima nas svakakvih“, kaže narodni filozof i baci pogled na sat.

„Ponijet ću ga sa sobom i pregledat“, kaže, trpajući prst i prsten natrag u vrećicu.

„Između dijeljenja kazni i testiranja vozača na alkohol?“ pitam, osjećajući se užasno smiješno.

„Nazvat ću te.“

„Želiš li broj?“

„Već si mi ga dala. Pet puta.“

Neugodno mi je zbog pijane umiljate sebe sve dok Olda br. 2 s Oldom br. 3 u džepu ne napusti stan. Tada konačno legnem u krevet i slatko zaspim.

Prednost rada od doma je što se ne morate baš nikome ispričavati za svoj mamurluk. Ipak, osjećam se pomalo krivom kad me probudi zvonjava mobitela. Pogledam na sat, 12:02 je, imam još tri sata da pokupim Peťu iz vrtića. Javljam se.

„Halo? Marti? Dobar dan, je l' spavaš?“

Gledam kroz prozor. Vani opet pada kiša, kapi bubnjaju po staklu, tmurno svjetlo prodire u stan, kopirajući tminu u mojoj glavi. Olda i ja smo takve dane nazivali danima pidžame i bili smo u stanju ležati u krevetu od jutra do mraka. Naravno prije Peće.

„Ko je to?“

„Pa Olda! Olda broj dva, haha.“

Ne smijem se. Samo šutke čekam s mobitelom na uhu.

„I tebe boli glava, Marti? Valjda je tako, zar ne? Što radiš? Spavaš, je l'?“

Super je upoznati tipa koji si može sam odgovoriti na sva svoja pitanja. Tako da samo tvrdoglavo šutim, a kad tišina postane neugodno duga, Olda se opet oglasi.

„Neću te uznemiravat, ali našo sam tvog Oldu“, kaže.

„To nije moj Olda!“ kažem razdraženo, prisjećajući se bivšeg muža, onog Olde koji je bio moj, i mislila sam da će biti zauvijek, ali ništa od toga.

„Žao mi je. Znaš, i ja sam razveden, tako da razumijem. Ja sam pak alergičan na ime Judita. Al, srećom, nema ih puno. Nema ni Oldi, al ipak ih je više od Judita. Imaš papir kraj sebe?“

„Zašto?“

„Da si nešto zapišeš, zlato. Uzmi olovku i piši: Oldřich Černý, Koněvova ulica 295. Oldřich Strašák, Bořivojova ulica 21. I Oldřich Maděra, Lobkovicovo náměstí 9. Jesi?“

„Jesam. Al uopće ne razumijem...“

„Slušaj me. To su svi Olde koji su se vjenčali prošle godine i žive blizu groblja. Sami Žižkovljani, ko i ti. Nije li to krasno?“

„I što bi ja, zaboga, trebala s njima?“

„Ti ćeš ih obić. Imaš još tri sata dok ne moraš ić po Peću, jedan živi tik do vas na trgu, a druga dvojica su ti isto nadohvat ruke. Zato ih obiđi i provjeri njihove ruke. I znat ćemo.“

„Što ćemo znat? Prag je pun oženjenih Oldi, zašto bi taj prst morao pripadat nekome baš iz Žižkova?“

„Vjerojatnost je vrlo velika, a raspitivanje nas ništa ne košta, zlato“, kaže, a ja shvatim koliko mi to jako ide na živce i koliko me nervira. Baš kao što me nervira i što sam ga dovela doma, što sam ga ostavila tamo do jutra, što sam otišla na groblje i tamo našla prst Olde br. 3, i nervira me što sam ga gurnula pod nos ovom priglutom policajcu i što mi on sad zadaje zadatke.

„Ne idem ja nikamo, traži si ga sam. A čak i da ga nađem, što bi se dogodilo?“ kažem ljutito i tužno pratim kako se kazaljka na budilici neumorno pomiče unaprijed, unaprijed prema

odlasku po Peću, prema posjetu igralištu, kuhanju večere i beskrajnom večernjem uspavljivanju.

„Gle, daj mi mira. Želim se odmoriti. Potraži Oldu sam, mene uopće nije briga za to“, kažem i poklopim mu. Za svaki slučaj isključim mobitel i uronim natrag pod pokrivač.

Budilica me nešto prije tri izvlači iz sna ispunjenog zbrkanim snovima. Stignem samo pokupiti Peću i odvesti ga na igralište, poslušati ostale majke, iznutra šiziti od svih tih priča dok izvana kimam glavom s razumijevanjem. Izlazim kroz vrata i pogledam u nebo. Opet je oblačno, opet izgleda kao da će kiša, a proljeće možda nikad neće početi. Na nos mi padne jedna kapljica, a s ceste se začuje truba. Trznem se i ugledam Oldu br. 2 u autu ispred zgrade. Krenem prema njemu.

„Što pak sad želiš?“

„Našao sam ti ga. Zamisli, on živi na istom trgu ko i ti, nije li to slučajnost?“

„A što je s onim iz Koněvove i Bořivojove?“ Ne mogu sakriti svoju radoznalost – blesava žena.

„Prsti su na mjestu.“

„Moram u vrtić“, kažem i okrenem mu leđa.

„Čekat ću te na igralištu, idete tamo, zar ne?“

„Teško po ovoj kiši“, kažem.

„Prestat će“, kaže on i ponovno se široko osmjehne.

Pogledam ga još jednom, razmišljam što ću s njim. Užasno me iritira, ali istovremeno me taj njegov interes za glupost s nepoznatim malim prstom (a i za mene) jako zabavlja. Olda br. 1 nije bio toliko zainteresiran, čak ni dok me osvajao, to se sve događalo samo od sebe. Stoga opet pogledam Oldu br. 2 i kimnem, a on se ozari. Okrenem se i krenem po Peću.

Peća sumnjičavo odmjerava Oldu koji sjedi kraj mene na klupi. Jedini je odrasli muškarac na igralištu pa privlači prikladnu pažnju. Vjerojatno izgledamo kao sretna obitelj, iako si Peća sigurno to ne misli. Prilazi nam sa svojim kalupom za pijesak u obliku traktora i baca ga ravno ispred nas.

„To je traktor koji će te pregaziti“, kaže Oldi, radoznalo čekajući što će mu odgovoriti.

Olda se jasno nasmiješi.

„Ovaj me ne bi pregazio, Peća. Probaj s nekim većim, može?“

Peća ga izazovno pogleda, a zatim kimne i ode. Gledam za njim, a pogled na njegova vitka mala leđa me dirne – vjerojatno odjeci mamurluka. Zatim odmjerim nebo iznad nas, još detaljnije nego što ću za trenutak odmjeriti Oldu br. 2. Kao da nikad nije padala kiša.

Dosadašnje vrijeme u travnju otkriva samo pijesak pogodan baš za neprestano punjenje kalupa lopaticom.

„Što onda s Oldom?“ pitam policajca pored sebe, a on sliježe ramenima. „Zvonio sam. Ali vjerojatno nije bio kod kuće. Možemo pokušat ponovno, to je ona tamo bijela zgrada“, pokazuje glavom preko rascvjetanih krošnji na jednu od skromnih stambenih zgrada preko puta.

„A ako se ispostavi da je to on? Što onda?“ gledam ga, gledam njegov profil, i odjednom se prisjetim kako je sinoć sjedio pored mene za šankom, isto je tako gledao ispred sebe, s laganim osmijehom na licu, a ja sam ga gutala pogledom, ili kako se to već kaže.

„Tada ćemo znat da je živ i da mu se nije dogodilo ništa gore od gubitka prsta. To je prilično dobro za duševni mir, zar ne?“ okrene se prema meni. A onda se neko vrijeme gledamo pa se poljubimo. Poljubac je bio dug, dovoljno dug da mi se zavrti u glavi. A onda nam Peťa baci pješčanog traktora u lice. Odjednom imam pijesak u očima i plačem od njega, plačem zrnca pijeska i tako izbacim cijeli kamen sa srca.

Stojimo na adresi Lobkovicó náměstí 9, ispred skromne stambene zgrade koja izgleda kao i sve ostale, poput one u kojoj ja živim preko puta. Tu smo Peťa, Olda br. 2 i ja i zvonimo na zvono s prezimenom Maděra. I ništa se ne događa. A onda se okrenemo da odemo kad portafon zazvecka i začuje se ženski glas.

„Halo?“

Olda i ja se pogledamo, što sad? Olda se nakašlje.

„Dobar dan, je l' Oldřich kod kuće?“

Portafon prenosi tišinu, pomalo je uznemirujuće kako teče kroz žice s tko zna kojeg kata do nas. Možda čak čujem duboko disanje.

„Na poslu je, doći će svaki čas. Trebam li mu prenijet neku poruku?“

„Ne trebate. Hvala, svratit ćemo kasnije“, kaže Olda, a njegov duboki glas me umiri, odgurne neku čudnu sumnju koja me obuzela, iako vjerojatno potpuno nepotrebno. Glas iz stana utihne, a mi hodamo preko trga do nas kad bocnem Oldu po ramenu. Stara Škoda prilazi na nogostup iz Vinohradske avenije i parkira ravno ispred zgrade. Iz nje izlazi muškarac i zaključava auto. Na jednoj ruci mu prljavi zavoj prekriva prste. Prestajem disati i hvatam Peťu za ruku kao da sam vidjela duha.

„Policija, vozačku i prometnu vas molim“, Olda br. 2 pokazuje Oldi br. 3 svoju policijsku iskaznicu, a on samo dahće, kao što sam ja malo prije.

„Ja... što? Zašto?“

„Vozilo izgleda neispravno, provjerit ću u bazi podataka. Dajte mi te dokumente“, ponovi Olda i užasno je seksi, kao policajac iz američkih filmova. Olda br. 3 nevoljko počne vaditi dokumente, baci oko na mene, vjerojatno me smatra još jednom žrtvom policijske samovolje, a ja mu se grešno nasmijem. Ugledam ime Maděra na vozačkoj dozvoli. Olda br. 2 odlazi do svog auta, a ja gledam u zamotanu ruku njegove žrtve.

„Što vam se dogodilo?“ pitam nevino. Nerado skreće pogled s Oldina auta.

„Gurao sam prste tamo gdje im nije mjesto, gospođo“, kaže zadirkujući. Ne znam što bih na to rekla, brzo bacim pogled na Peťu koji zabada štap u lokvicu na pločniku. Shvatim da se pas u mojoj odsutnosti vjerojatno osvetnički popiškió po cijelom stanu i da nemam pojma što ću raditi za večeru. Olda br. 2 se vrati iz auta i preda dokumente Oldi br. 3.

„U redu“, kaže odrješito, praveći se da ne vidi iznenađeni izraz na licu svog suparnika koji se sada razvedri i gotovo izgleda kao da će pasti na koljena pred Oldu. „Ja... zbilja? Pa... pa vi ste zlatni! Hvala vam puno! Hvala!“

Policajac Olda blagonaklono odmahne rukom, a zatim posljednji put pogleda Oldu broj 3.

„Što vam se dogodilo s rukom?“ ležerno upita, a Olda br. 3 me pogleda da vidi jesmo li se udružili protiv njega. Ja se pretvaram kao da se ništa nije dogodilo, a Olda br. 3 uzdahne.

„Nesretan slučaj, ostao sam bez prsta, znate?“

„Kako to?“ Olda i ja čak ni ne dišemo. Peťa nas zbunjeno promatra i sigurno si misli kako su odrasli ponekad baš čudni, što me ne iznenađuje. Oldi br. 3 baš se i ne objašnjava, ali popušta suočen licem u lice s organom reda.

„Pa, imao sam nesuglasicu s mamom oko groba. Ona i tata su se razveli kad sam bio malen kao ovaj dječak ovdje i ona je to teško podnijela. Tata je umro prošli tjedan i ona ga odbija staviti u našu obiteljsku grobnicu. Zbog toga smo se posvađali, nešto smo se natezali oko ključa, a ona je ko zmaj. Ta ljuta baba me napala srpom koji nosi na groblje. I taj srp mi je odsjekao prst. Nevjerojatno, zar ne?“

Sjetila sam se jutarnje šetnje grobljem i susreta sa staricom s kantom za zalijevanje i srpom.

„A kad vam se to dogodilo?“ upitala sam.

„Jutros. Moja žena još ne zna. Moram smisliti neku uvjerljiviju priču, u ovo neće povjerovat. Na tom prstu mi je bio i vjenčani prsten, shvaćate? Bio je to mali prst, udebljio sam se ko svinja od prošle godine pa sam ga uspio navući jedino na njega. Jebena hrana. Pa ništa, idem sada, hvala još jednom za auto“, Olda br. 3 okrene se prema Oldi br. 2 i razmijene si osmijeh pun razumijevanja.

Tada se zalupe vrata iza Olde br. 3. Odnosno skoro – neposredno prije nego što se zatvore, Olda br. 2 gurne nogu ispred vrata. Pričekamo trenutak, a onda Olda, moj Olda, uđe u zgradu, pronađe sandučić Maděra i u njega strpa prljavu vrećicu s dokaznim predmetom. Izlazi iz zgrade i nasmiješi mi se. Uzvratim pomalo ukočenim osmijehom, prisjetim se starice s groblja, a onda se pitam bih li ja dopustila da nam Olda br. 1 jednog dana leži u grobu. Užasnuta sam kad dođem do zaključka da vjerojatno ne bih. Ni ne primijetim da mi je Olda br. 2 stavio ruku preko ramena i da me vodi natrag kući preko trga. Ne primijetim ni da mu je Peťa automatski pružio ruku. Trznem se kad mi prva zraka večernjeg sunca obasja lice. Možda više nikada neće padati kiša. Možda konačno počne proljeće. Stisnem Oldinu ruku i počnem razmišljati što ću nam napraviti za večeru. Možda bih mogla i malo pospremiti i prozračiti stan, oprati zavjese i provjeriti kako mi ide s plaćanjem grobne naknade. Tek toliko da budem mirna. Nikad ne znaš što te čeka iza ugla.

4.2. Tekst izvornika

Olda č. 3

Olšanske hřbitovy

Vzbudil mě výkřik. Tlumený sklem zavřených oken a pomalým rozbřeskem nad žižkovskými ulicemi, tlumený kapkami deště dopadajícími na okno, ale stejně jasně rozeznatelný od štěkání psa nebo protivného skřípání susedových dveří. Otevřela jsem oči. Kocovina mi rozbijela hlavu vejpůl, vedle v pokoji se za chvíli probudí můj syn a v posteli se mnou leží cizí chlap. V hlavě mám jen útržky z předchozího večera, na mobilu je čas 6.37 a SMS od mámy: „Tys vypadala!“ Vybavím si, že jsem se při návratu marně snažila zakrýt opilost a tvářila se stejně zavile, jako když jsem takhle přicházela domů v pubertě před dvaceti lety. Vybavím si také, že toho chlapa, který vedle mě chrápe do peřin, jsem rafinovaně schovala na chodbě a dovnitř mohl až poté, co máma bezpečně opustila dům. Ubohost.

Venku mrholí, žižkovský televizní vysílač je úplně schovaný v mlze, jako by tam nikdy nebyl. Jen červené světélko ze špičky problikává tmou, jako světlo majáku, pro všechny tonoucí i dávno utonulé. Vedle postele zakňučí pes, chce se vyvenčit, ještě on do toho všeho! Přemýšlím, jak to všechno logisticky zvládnout - vyvenčit psa, odvést Pěťu do školky, vypakovat toho chlapa. Zatřesu mu ramenem, ale ani se nehne. Až se probudí, bude na tom zřejmě s bolestí

hlavy podobně jako já. A možná bude lepší, když u toho nebudu. Napíšu vedle postele vzkaz, aby za sebou zabouchl dveře. Žádné důvěrnosti, na to mě nikdy moc neužilo, a taky proč vlastně – ani nevím, kdo to je. Položím potichu tužku na papír a vykradu se z ložnice.

Péta spinká, ve spánku vždycky vypadá tak sladce a nevinně, na sobě nejoblíbenější pyžamko s vesmírnými raketami. Zatoužím na chvíli být jednou z nich, být vystřelena daleko do útěšného ticha vesmíru, bez funícího psa po boku, bez kocoviny, bez neútného bytu, ze kterého si už Olda odvezl svou půlku věcí a v němž na mě všechno padá. Péta se zavrtí a otevře oči, chvíli si mě prohlíží, pak se otočí na bok a oči zase zavře. „Péto, vstávej. Už je čas.“

Dělá, že spí, ale vím, že to jen hraje, že za zavřenými víčky přemýšlí, čím mi to brzké probuzení znepríjemnit dneska. V poslední době se ke mně chová hrozně, ale asi si za to můžu sama, za ten příšerný rozvod holt v jeho očích někdo musí nést zodpovědnost a Pét'a si vybral mě. „Péto...“

„Smrdíš, mami. Ty sis nevyčistila zoubky?“

„Ne. Ty taky ne. Tak šup, vstávat.“

Vypakovat Pétu z domu se mi podařilo v rekordním čase, navzdory kocovině a netrpělivému psovi. Chlapa v posteli se naštěstí podařilo zatajit, nevím, jak bych synovi zrovna jeho vysvětlovala. Venku se od rána ještě rozpršelo, Péta ťapkal přede mnou v pláštěnce a holínkách, pes skákal spolu s ním do louží jak šílený, ale v té chvíli mi to bylo jedno. Soustředila jsem se jen na bušení kladiv v hlavě a marně se z útržků vzpomínek snažila složit obraz včerejšího večera. Odvedla jsem Pétu do školky a nadechla se představou toho, jak doma zase padnu do peřin. Jenže vyčítavý pohled psa a vzpomínka na cizího opilce v mé posteli mě místo do postele vyhnaly ještě hlouběji do deště. Přešla jsem Vinohradskou a vešla hlavní branou na Olšanské hřbitovy.

Je to možná zvláštní, ale hřbitovy mám spojené s mnoha zlomovými radostnými událostmi v mém životě. S Oldou jsme si právě tady dali první rande, právě tady mě požádal o ruku, právě tady jsem mu řekla, že jsem těhotná. Během loňského rozvodu jsem tu trávila spoustu času tříbením myšlenek, se spícím Pét'ou v kočárku zaparkovaném vedle jedné z těch omšelých laviček. Toho příšerného čokla tu venčím už pět let, od chvíle, kdy ho Olda přitáhl domů jako štěně. V tom klidu a tichu je mi dobře, snad ani ten déšť tu není tolik slyšet ani cítit. Jako by se člověk najednou ocitl úplně mimo Prahu, v nějakém tajuplném snu zahaleném do břechťanu a pavučin, ve kterém jsou cesty pokryté pářícími se plošticemi a lemované nekonečnými řadami náhrobků.

Pes vesele pobíhá mezi hroby, kupodivu respektuje jejich hranice, jako by věděl, že není slušné šlapat na ně, očurávat barokní andělíčky, ožírat květiny z náhrobků. Jdu prostřední cestou a psa moc nevnímám. Sem tam odněkud vyloví nějaký klacek a rve se o něj s imaginárním sokem, pohazuje ho na zem nebo jej zas hrdě poponáší dál, než najde nový a lepší. Je po dešti, kapky vody skapávají z korun stromů nade mnou, sem tam mi nějaká kápne za límec a nepříjemně tam zastudí, jako neodbytná vzpomínka.

Jasně že ten rozvod mi pořád leží v hlavě. Nikdy jsem si nemyslela, že zrovna já si tímhle projdu, tím peklem absurdních výčitek, malicherných hádek, nenápadného přetahování o dítě či nashromážděné majetečky. Ale co, stalo se, změnit už to nejde a vlastně po tom ani netoužím, je mi dobře jen s Pétou a občasnou hlídací výpomocí mámy. Toho blběho čokla si snad Olda konečně už také vezme. Pořád se vymlouvá, že až bude mít lepší bydlení, že mě ho hned zbaví, ale trochu ho podezírám, že mi ho nechá na krku navěky. Přivolám psa k sobě, když zaznamenám vyplašený pohled procházející důchodkyně s konví a špinavým srpem v ruce, proč zalévá, když právě dopršelo? Ohlédnu se za ní, ale už zmizela za hroby jako duch, a tak zas vypustím psa navolno a jdu dál.

Mezi korunami stromů, s listy lesklými od deště, zasvítí věž vysílače, už se vyloupla z mlhy a září až sem. Mlha je jako chlast, hodně toho milosrdně schová, ale když pak pomine, odhalí ještě víc. Připadám si ubohá, jako malé děcko ztracené cestou ze školy, je mi sakra pětatřicet a v hlavě mám stejně vymeteno. Rozhlédnu se po psovi, nikde se nic ani nepohne, jen ty zpozdilé kapky deště kapají na hroby. Zavolám ho, ale nikde se nehne ani větvička. Zastavím se a naslouchám, z Vinohradské je až sem slyšet cinkání tramvají, ale můj pes (tedy Oldův pes, abychom byli přesní) je v čudu. Na chvíli se zamyslím nad tím, jestli by mi nebylo líp, kdyby se už neukázal. Nemusela bych doma otírat ve vaně jeho smradlavé tlapy a trpět jeho olizování a zatuchlý pach z tlamy. Psi jsou jako chlapi, je s nimi jen hrozně práce a stejně to k ničemu nevede, jen se na vás občas připitoměle zazubí.

Kouknu znovu kolem, najednou na mě padne tíseň. Hřbitovní tíseň smíšená s hrstkou strachu, no kdo by se nebál, uprostřed všech těch hektarů mrtvol, i když přikrytých mokrou zeminou a prolezlých žížalami a bůhví čím ještě. Otočím se k Vinohradské a vydám se zpátky, svižnou chůzí, která přejde v nenápadný běh, maně se ohlédnu za záda, jasně že tam nikdo není, ale co kdyby. Od jednoho z hrobů zvedne hlavu ta důchodkyně s konví a pronikavě po mně koukne, trochu káravě, že toto svaté místo ruším nedůstojným během. V jedné ruce má srp, pižlá s ním přerostlou trávu na hrobě. Jen se na ni přihloupě usměju a běžím dál, už jsem skoro venku.

Brána do veselého a bezstarostného pozemského světa je přímo přede mnou, už bych ji skoro prošla, kdyby mi cestu nezastoupil...pes. Špinavý a mokrý od hlavy po ocas, kterým vesele vrtí. Vyrazí ke mně, aby mě přivítal, už už se děším, že skočí přímo na mě, ale tak daleko to nedojde. Zastaví se metr přede mnou, koukne na mě, trochu potměšile, a pak upustí z tlamy kořist. V tomhle jsou s Pěťou oba stejní, furt by jen domů tahali větší či menší klacky. Nacházím je všude — mezi příbory, mezi hračkami, jeden tuhle stál u zubních kartáčků a druhý rafinovaně ukryt za záchodem. Poslední psí úlovek je neobvykle malý, a já bych ho nechala být, kdyby mi na něm něco nepadlo do oka. Nějaký záblesk mě přinutí se zastavit a ohnout se ke klacíčku. A pak se zase prudce narovná, protože tohle žádný klacíček není.

Vejdu do bytu, odložím klíče, promočenou bundu a boty, psa zaženu do koupelny a pytlík na psí výkaly se záhadným obsahem odložím na komodu v předsíni. Pes skočí navykle do vany, sprchuju mu zabahněné tlapy, tak soustředěně, že se leknu a lehce nadskočím, když se za mnou ozve nějaký zvuk. Rychle se otočím, ve dveřích koupelny stojí ten chlap z postele. Co tu proboha ještě chce?

„Ahoj. Tys byla venku?“

Ptá se jako manžel, začne mi být protivný. Nakloní se ke mně a chce mi dát pus, rychle uhnu.

„Ty ještě nejsi pryč?“ řeknu s jasným úmyslem ho do dvou minut dostat ze dveří.

„Mám službu až od desíti, tak jsem si říkal, jestli nechceš se mnou na snídani, Marti,“ řekne s úsměvem, je otravně familiární, což nenávidím i u svých blízkých, natož u cizího chlapa. Pes se škrábe z vany a odfrkává znechucením, rychle mu vysuším ručníkem tlapy a propustím ho, zůstanu v koupelně s chlapem sama.

„Jakou službu?“ zeptám se, a on se široce usměje.

„Ty si nic nepamatuješ? Přece jsi mi vynadala, kvůli té pokutě za parkování. Řek jsem ti, že ti s tím třeba nějak pomůžu,“ usmívá se a vlastně působí docela sympaticky, i když je to zjevně kretén.

„Co si mám pamatovat?“ držím si odstup, jak to mám ve zvyku, jsem mistryně v držení si odstupu, od svých nočních známostí zvláště.

„No tak jenom malá rekapitulace, jo? V baru jsi byla s kamarádkou, pozval jsem tě na drink, pak byly ty další, šli jsme do Akráče, tam jsme tančili, pak jsme šli pěšky domů, přšelo a tobě se to hrozně líbilo. Tančilas v dešti, pak jsi upadla a já tě nesl až sem. Na schodech jsi mě schovala před mámou, pak jsem tě tu uložil a usnul jako dřevo. Jo, a jsem policajt. Dopravák přece. Olda.“

„Olda?“

„Jako tvůj bejvalej, vid’? Dost tě to v noci zaujalo. Tak pojď, našel jsem v lednici něco k tý snídani,“ řekne a nenuceně odchází z koupelny, jako by tu už bydlel. Kretén.

Sedíme u snídaně, docela se mu povedla, v hlavě mi víří změt’ všehomíra. Olda něco vypráví, směje se, tak se taky sem tam usměju, aby se neřeklo, koušu do rohlíku a mechanicky přikyvuju. Tím vším zmatkem mi problikává myšlenka na pytlík na psí exkrementy položený v předsíni. Když jsem tu věc čoklovi vzala a štítivě ji narvala do pytlíku na výkaly, který byl jediný po ruce, vůbec jsem nevěděla, co si s ní počnu. Mohla jsem ji tam nechat, ale ve zmatku kocoviny jsem se cítila provinile, že tu ohavnost přitáhl právě můj pes (Oldův!), tak jsem ji rychle schovala. Mohla jsem pytlík vyhodit do první popelnice, ale bála jsem se, že mě někdo uvidí a že se rázem stanu podezřelou — z čeho vlastně? Takže teď ten skromně nadtý sáček nenápadně leží v předsíni, já se uprostřed další Oldovy nekonečné věty zvednu, dojdu pro něj a posunu ho po stole k němu. Zmlkne, koukne na mě. Taky jen koukám, a tak to vezme a vysype na stůl. Z věci odpadne pár kusů ztvrdlé hlíny. Olda si to nedůvěřivě prohlíží.

„To je prst, nebo co?“

„Jo. Je na něm i prsten, vidíš?“

Právě ten zlatý kroužek přitáhl na hřbitově moji pozornost — vzpomněla jsem si přitom, jak jsme s Oldou kdysi vybírali prstýnky pro nás, jak jsme si je vyměňovali při svatbě a slibovali si hory doly. To už je pryč. Před Oldou č. 2 leží na stole cizí prst se snubním prstenem. A já vůbec nevím, co si teď počít.

„Všimla sis, že to není prsteníček, ale malíček? Divný, co? A koukala ses na ten prsten? Třeba je tam něco napsaný?“

„Našel to čokl. Na hřbitovech. Ani jsem se toho nedotkla.“

Koukne na mě, vzdychne, pak vezme ten prst do ruky a stáhne prstýnek. Jde to dost ztuha a mně je z toho špatně. Vyleští prstýnek kusem ubrousku. Uchechtne se a podá mi ho. Do ruky to vzít odmítám, ale kouknu se. Uvnitř je krouceným písmem vyvedený nápis OLDŘICH 2015.

„Olda číslo 3, to je ale náhodička,“ zasměje se upřímně Olda č. 2 a neodbytně mi připomene Oldu č. 1, kterého jsem už v konečných stadiích našeho vztahu nenáviděla tak, že jsem při jeho smíchu odcházela z místnosti.

„Komu asi patří,“ zeptá se Olda zamyšleně, se stylizací do protřelého detektiva.

„Že by Oldovi?“ rýpnu si. Koukne na mě. „Ty jsi policajt, tak to zjistíš, ne?“

„Nevyhrabal to pes z nějakého hrobu?“ zeptá se, do pátrací akce se mu asi nechce.

„Pes na hroby neleze, vždycky běhá uličkama. A asi těžko by tam byl zakopanej někdo, kdo měl teprve loni svatbu, ne?“ připadám si v kocovině jako úplná mistryně dedukce.

„Lidi jsou různý,“ řekne lidový myslitel a koukne na hodinky.

„Vezmu si to s sebou a kouknu na to,“ řekne a nacpe prst i s prstenem zpátky do pytlíku.

„Mezi rozdáváním pokut a testováním řidičů na chlast?“ zeptám se a připadám si hrozně vtipná.

„Zavolám ti.“

„Chceš číslo?“

„Už jsi mi ho přece dala. Pětkrát.“

Stydím se za své přítulné opilecké já, dokud Olda č. 2 i s Oldou č. 3 v kapse neopustí byt. A pak si konečně lehnu do peřin a slastně usnu.

Výhoda práce z domova je, že se za svou kocovinu nemusíte vůbec nikomu omlouvat. Přesto se cítím trochu provinile, když mě probudí vyzvánění mobilu. Kouknu na hodiny, je 12.02, do vyzvednutí Péti ze školky mi zbývají tři hodiny. Zvednu telefon.

„Haló? Marti? Hezký poledne, ty spíš?“

Kouknu z okna. Venku se zase rozpršelo, kapky bubnují na sklo, do bytu proniká pošmourné světlo, kopírující pošmournost v mé hlavě. S Oldou jsme takovým dnům říkali pyžamové a byli jsme schopni je proležet v posteli od rána do večera. Tedy ještě před Pětou.

„Kdo je to?“

„No Olda přece! Olda číslo dvě, haha.“

Nesměju se. Jen mlčky čekám s telefonem u ucha.

„Taky tě bolí hlava, Marti? Asi jo, vid’? Co děláš? Spíš, vid’?“ Je skvělé, když potkáte chlapa, který si na všechny své otázky rovnou umí sám dát odpověď. Takže jen zatvrzele mlčím, když začne být ticho protivně dlouhé, Olda se znovu ozve.

„Nebudu tě rušit, ale našel jsem toho tvýho Oldu,“ řekne.

„To není žádný můj Olda!“ řeknu podrážděně a vybavím si zas exmanžela, toho Oldu, který můj byl, a myslela jsem si, že už jím bude napořád, ale skutek utek.

„No tak promiň. Taky jsem rozvedenej, vždyť víš, tak to chápu. Já jsem zas takhle alergickéj na jméno Judita. Ale těch našťestí není tolik. To Oldů taky ne, ale přece jen víc než Judit. Máš u sebe papír?“

„Proč?“

„Aby sis něco napsala, zlato. Tak tužtičku a piš si: Oldřich Černý, Koněvova 295. Oldřich Strašák, Bořivojova 21. A Oldřich Maděra, Lobkovicovo náměstí 9. Máš to?“

„Mám. Ale vůbec nechápu -“

„Poslouchej mě. Jsou to všichni Oldové, kteří měli loni svatbu a žijou poblíž hřbitovů. Samí Žižkováci, jako ty. To je krásný, ne?“

„A co já s nima, proboha?“

„Ty je teď obejdeš. Než půjdeš pro Pét'u, máš ještě tři hodinky času, jeden bydlí přímo u vás na náměstí a ty další dva co by kamenem dohodil. Tak je obejdi a zkontroluj jim ruce. A budu vědět.“

„Co budu vědět? Oldů se svatbou je plná Praha, proč by ten prst měl patřit zrovna někomu ze Žižkova?“

„Je tam největší pravděpodobnost a za zkoušku nic nedáme, zlato,“ řekne, a já si uvědomím, jak hrozně mi leze na nervy, a štve mě to. Stejně jako mě štve, že jsem si ho přitáhla domů, že jsem ho tam nechala až do rána, že jsem vyrazila na hřbitovy a tam našla ten prst Oldy č. 3, a štve mě, že jsem ho podsunula tomuhle přiblblému policajtovi a on mě tu teď úkoluje.

„Já nikam nejdu, hledej si ho sám. A i kdybych ho našla, tak co z toho?“ řeknu otráveně a lítostivě sleduju, jak se ručička na budíku nelítostně posunuje vpřed, vpřed k vyzvednutí Péti, k návštěvě hřiště, k vaření večere a nekonečnému večernímu uspávání.

„Hele, dej mi voraz. Chci si odpočinout. Hledej si Oldu sám, mně je úplně lhostejnej,“ řeknu a pokládám telefon. Pro jistotu ho i vypnu a padnu zase do peřin.

Budík mě probere ze spánku plného zmatených snů chvílku před třetí. Tak akorát mám čas vyzvednout Pét'u a jít sním na hřiště, poslouchat řeči matek, v duchu z nich šílet a navenek jim chápavě přikyvovat. Vypakuju se ze dveří, a když vyjdu z domu, kouknu k nebi. Obloha je zase zatažená, zase to vypadá na déšť a jaro snad nikdy nezačne. Na nos mi spadne kapka a od silnice se ozve zatroubení. Škubnu sebou a koukám na Oldu č. 2 v autě před domem. Popojdu k němu.

„Co zase chceš?“

„Našel jsem ti ho. Hele, bydlí na stejném náměstí jako ty, není to náhoda?“

„A co ten z Koněvky a z Bořivojky?“ nepotlačím zvědavost, já ženská jedna nešťastná.

„Prsty komplet.“

„Musím do školky,“ řeknu a otočím se k němu zády.

„Počkám na tebe na hřišti, půjdete pak tam, ne?“

„To asi těžko, když prší,“ řeknu.

„To přestane,“ řekne on a zase se tak široce usměje.

Zase na něj kouknu, přemýšlím, co s ním. Irituje mě strašně, ale zároveň mě to jeho zaujetí pro tu blbost s cizím malíčkem (a pro mou osobu k tomu) vlastně baví. Olda č. 1 nebyl

takhle zaujatý, ani když mě balil, to šlo všechno tak samospádem. Takže na Oldu č. 2 znovu kouknu a pak kývnu, a on se rozzáří. Otočím se a jdu pro Pét'u.

Pét'a si podezíravě měří Oldu sedícího vedle mě na lavičce. Ten je na hřišti jediným dospělým mužem, takže vyvolává patřičnou pozornost. Nejspíš vypadáme jako šťastná rodinka, i když Pét'a si to rozhodně nemyslí. Dojde až k nám s bábovkou traktoru, vyklopí ji do písku přímo před nás.

„To je traktor, kterej tě přejede,“ řekne Oldovi a zvědavě čeká, co on na to.

Olda se s přehledem usměje.

„Tenhle by mě nepřejel, Pét'o. Zkus nějakej větší, jo?“

Pét'a na něj vyzývavě hledí, pak kývne a odchází. Koukám za ním, pohled na jeho útlá zádíčka mě dojme, asi dozvuky kocoviny. Změřím si pak nebe nad námi, ještě přísněji, než si za chvíli změřím Oldu č. 2. Jako by nikdy nepršelo, předchozí aprílové počasí prozrazuje jen písek vhodný tak akorát na plácání jedné bábovky za druhou.

„Tak co s tím Oldou?“ zeptám se pak pokutáře po boku, a ten pokrčí rameny. „Zvonil jsem tam. Ale asi nebyl doma. Můžem to pak ještě zkusit, je to tamhleten bílej barák,“ ukáže hlavou přes rozkvetlé koruny stromů na jeden z nenápadných činžáků naproti.

„A když to bude on? Tak co?“ koukám na něj, na jeho profil, a najednou si vybavím takový útržek z noci, jak seděl vedle mě na baru, taky takhle koukal před sebe, s lehkým úsměvem na tváři, a já na něm mohla oči nechat, nebo jak se to říká.

„Tak budeme vědět, že je naživu a že se mu nestalo nic horšího, než že přišel o prst. To je taky docela dobrý pro klid duše, ne?“ otočí se na mě. A pak na sebe chvíli koukáme a pak si dáme pusy. A je dlouhá, dlouhá tak, že se mi zatočí hlava. A pak nám Pét'a chrstne obsah traktorové bábovky do tváří, mám najednou písek v očích a brečím z toho, brečím zrnka písku a vyplavuju tím z hlavy úplný balvan.

Stojíme na Lobkovicově náměstí 9, nenápadný činžák jako všechny ostatní, jako ten můj, co stojí hned naproti. Stojíme tam já, Pét'a a Olda č. 2 a zvoníme na zvonek se jménem Maděrovi. A nic se neděje. A pak už se tedy otočíme k odchodu, když v reproduktoru vedle zvonkového tabla zachrastí a ozve se ženský hlas.

„Haló?“

Koukneme na sebe s Oldou, co teď? Olda si odkašle.

„Dobrý den, je Oldřich doma?“

Reproduktor přenáší ticho, připadá mi nějak tíživé, jak proplouvá dráty z kdovíkolikátého patra nad námi až sem k nám. Snad i slyším hluboké nadechnutí.

„Je v práci, přijde každou chvíli. Mám něco vyřídit?“

„Nemusíte. Děkuju, stavíme se později “ řekne Olda a jeho hluboký hlas uklidní i mě, zažehná nějaké divné tušení, které se mě zmocnilo, i když nejspíš úplně zbytečně. Hlas z domu se odmlčí a my vykročíme přes náměstí k nám, když šťouchnu Oldu do ramene. K chodníku sem od Vinohradské přijede stará škodovka a zaparkuje kus nad domem, vystoupí z ní muž a zamkne ji. Na jedné ruce má přes prsty zamotaný ušmudlaný obvaz. Zatají se mi dech a chytnu Pétu za ruku, jako bych viděla přízrak.

„Policie ČR, váš řidičský průkaz a technický průkaz vozidla, prosím,“ vybalí Olda č. 2 na Oldu č. 3 policejní legitku, a ten jen zalapá po dechu, podobně jako před chvílí já.

„Já... cože? Proč?“

„Vozidlo vypadá nezpůsobilé k provozu, ověřím si ho v databázi. Dejte sem ty papíry“ řekne znovu Olda a je strašlivě sexy, jak policajti z amerických bijáků. Olda č. 3 neochotně začne vytahovat dokumenty, loupne po mně okem, asi mě považuje za další oběť policejní zvůle, provinile se na něj usměju. Zahlédnu na řidičáku jméno Maděra. Olda č. 2 odchází ke svému autu a já kouknu na tu zafačovanou ruku jeho oběti.

„Co se vám stalo?“ zeptám se nevinně. Neochotně odvrátí zrak od Oldova auta.

„Strkal jsem prsty, kam jsem neměl, paninko,“ řekne uštěpačně. Nevím, co na to říct, rychle šlehnu pohledem po Pétovi, který si na kraji chodníku rýpá klacíkem v kaluži. Uvědomím si, že čokl nejspíš už během mé nepřítomnosti pomstychtivě zčural celý byt a že vůbec nevím, co budu dělat k večeři. Olda č. 2 se vrací od auta, podává dokumenty Oldovi č. 3.

„V pořádku,“ řekne úsečně a předstírá, že nevidí překvapený výraz protivníka. Ten se najednou rozzáří, skoro vypadá, že by padl mému Oldovi k nohám. „Já... opravdu? To... to jste teda zlatej! Tak děkuju! Díky!“

Policejnt Olda blahosklonně pokyne rukou, pak koukne naposledy na Oldu č. 3.

„Co se vám stalo s rukou?“ zeptá se nenuceně, a Olda č. 3 koukne na mě, jestli jsme se na něj domluvili, a já se tvářím jakoby nic a Olda č. 3 vzdychne.

„Taková lapálie, přišel jsem o prst, víte?“

„Jak to?“ Oba s Oldou ani nedýcháme. Pét'a nás nechápavě pozoruje, dospělí jsou někdy fakt divný, říká si v duchu a já se mu ani nedivím. Oldovi č. 3 se do vysvětlování moc nechce, ale tváří v tvář muži zákona rezignuje.

„Ále... máme takovej spor o hrob s mojí mámou. Rozvedli se s tátou, když jsem byl malej jako tady ten kluk, a ona to těžce nesla. Táta minulej tejden umřel a ona ho odmítá dát do naší rodinný hrobky. Nějak jsme se kvůli tomu nepohodli, přetahovali jsme se tam o klíč, ona

má docela páru. A je to bába vzteklá, sekla po mně tím svým srpem, co s ním na ten hřbitov chodí. No a ten srp mi ten prst uříz. Neuvěřitelný, co?“

Vybavila jsem si ranní procházku hřbitovem a setkání s důchodkyní s konví a srpem.

„A kdy se vám to stalo?“ zeptala jsem se.

„Dneska ráno. Manželka to ještě neví, musím vymyslet nějakou uvěřitelnější báchorku, tohle by mi nevěřila. Měl jsem na tom prstu i snubák, chápete to? Byl to malíček, ztloustnul jsem od loňska jako prase, jinam to nenavlíknu. Jídlo jedno zkurvený. No nic, už půjdu, ještě jednou díky za to auto,“ ohlédne se Olda č. 3 po Oldovi č. 2 a vymění si spolu chápavý úsměv.

Pak za Oldou č. 3 zaklapnou dveře. Tedy skoro, těsně před jejich dovřením totiž Olda č. 2 strčí do těch dveří nohu. Chvilí počkáme, pak Olda, můj Olda, vleze do domu, najde schránku Maděrových a nacpe do ní ušmudlaný pytlík s předmětem doličným. Vyjde z domu a usměje se na mě. Usměju se trochu strnule, vzpomínám na důchodkyni ze hřbitova a pak mě napadne, jestli bych Oldu č. 1 jednou nechala ležet v našem hrobě. Vyděsí mě, když dospěju k rozhodnutí, že asi ne. Ani si přitom nevšimnu, že Olda č. 2 mě vzal kolem ramen a odvádí mě přes náměstí zpátky domů. Nevšimnu si ani toho, že Pét'a mu automaticky dal taky ruku. Proberu se, až když mi do tváře zasvítí první paprsek podvečerního slunce. Snad už nikdy nebude pršet. Snad konečně začne jaro. Sevřu Oldovu ruku ve své a začnu přemýšlet, co nám udělám k večeři. Možná bych mohla taky uklidit a vyvětrat, vyprat záclony a kouknout, jak jsem na tom s placením hřbitovného. Jen tak pro klid duše. Člověk nikdy neví, co na něj osud za dalším rohem chystá.

5. ANALIZA PRIJEVODA

U ovom ćemo se dijelu pozabaviti translatološkom analizom prethodno predstavljeno prijevoda. Analiza sadrži nama najzanimljivije jezične probleme s kojima smo se susreli tokom prevođenja te obuhvaća konkretno primjere popraćene teorijskim obrazloženjima. Također nudi alternativne varijante prijevoda te razloge zašto iste nisu izabrane dok istovremeno pokušava objasniti tok rješavanja prevoditeljskih nedoumica.

5.1. Antroponimi i toponimi

U izvornom tekstu javljaju se različita imena osoba i zemljopisnih područja koja su morala biti prilagođena hrvatskom prijevodu. Budući da ne postoji fiksno pravilo o tome kako

prevoditi imena, prevoditelj mora procijeniti što učiniti svaki put kada naiđe na ime ili naziv u izvornom tekstu, ovisno o njegovoj vrijednosti ili funkciji. Sva imena likova zadržana su u originalu budući da nam nije bilo u cilju podomaćiti cijeli tekst, već smo se vodili strategijom postranivanja. Pojmove podomaćivanja i postranjivanja (*domestication* i *foreignization*) u teoriju prevođenja uveo je Lawrence Venuti 1995. godine u svojoj knjizi *The Translator's Invisibility: A History of Translation*. Shuttleworth i Cowie definirali su postranjivanje kao pojam koji Venuti koristi kako bi predstavio vrstu prijevoda u kojem ciljani tekst namjerno odstupa od konvencija ciljane kulture zadržavajući stranost originala (Shuttleworth i Cowie 1997, 59). Podomaćivanje se, u drugu ruku, odnosi na strategiju prevođenja u kojoj se koristi transparentan, tečan stil u kojem se izrazi koji su neobični ciljnoj kulturi mijenjaju u neke poznate kako bi se minimizirala stranost teksta za čitatelje ciljnog jezika te kako bi prevedeni tekst bio lakši za razumijevanje (Shuttleworth i Cowie 1997, 43).

Original	Prijevod
Vzbudil mě výkřik. Tlumený sklem zavřených oken a pomalým rozbřeskem nad žížkovskými ulicemi , tlumený kapkami deště dopadajícími na okno, ale stejně jasně rozeznatelný od štěkání psa nebo protivného skřípání susedových dveří.	Probudio me vrisak. Ublažen staklom zatvorenih prozora i sporim svitanjem iznad ulica praškog Žižkova , prigušen kapljicama kiše koja pada po prozoru, ali svejedno dovoljno jasan da se razlikuje od laveža psa ili dosadne škripe susjedovih vrata.
<i>Přešla jsem Vinohradskou a vešla hlavní branou na Olšanské hřbitovy.</i>	<i>Prešla sam Vinohradsku aveniju i ušla na glavna vrata groblja Olšany.</i>
<i>V baru jsi byla s kamarádkou, pozval jsem tě na drink, pak byly ty další, šli jsme do Akráče, tam jsme tančili, pak jsme šli pěšky domů, přšelo a tobě se to hrozně líbilo.</i>	<i>Bila si u baru s prijateljicom, pozvao sam te na cugu nakon koje ih je uslijedilo još nekoliko, otišli smo na drugo mjesto gdje smo plesali nakon čega smo krenuli doma pješice.</i>
Tak tužtičku a piš si: Oldřich Černý, Koněvova 295. Oldřich Strašák, Bořivojova 21. A Oldřich Maděra, Lobkovicovo náměstí 9. Máš to?'	Uzmi olovku i piši: Oldřich Černý, Koněvova ulica 295. Oldřich Strašák, Bořivojova ulica 21. I Oldřich Maděra, Lobkovicovo náměstí 9. Jesi?'

Stojíme na Lobkovicově náměstí 9 , nenápadný činžák jako všechny ostatní, jako ten můj, co stojí hned naproti.	Stojimo na adresi Lobkovicovo náměstí 9 , ispred skromne stambene zgrade koja izgleda kao i sve ostale, poput one u kojoj ja živim preko puta.
„Poslouchej mě. Jsou to všichni Oldové, kteří měli loni svatbu a žijou poblíž hřbitovů. Samí Žižkováci , jako ty. To je krásný, ne?“	„Slušaj me. To su svi Olde koji su se vjenčali prošle godine i žive blizu groblja. Sami Žižkovljani , ko i ti. Nije li to krasno?“
„Našel jsem ti ho. Hele, bydlí na stejném náměstí jako ty, není to náhoda?“ „A co ten z Koněvky a z Bořivojky ?“ nepotlačím zvědavost, já ženská jedna nešťastná.	„Našao sam ti ga. Zamisli, on živi na istom trgu ko i ti, nije li to slučajnost?“ „A što je s onim iz Koněvove i Bořivojove ?“ Ne mogu sakriti svoju radoznalost – blesava žena.

Antroponimi u ovoj pripovijetci nemaju skriveno semantičko značenje, što znači da ne utječu na razumijevanje djela, pa nije bilo potrebno smišljati hrvatske prijevode, već su samo prilagođeni hrvatskim pravilima sklonidbe imenica: Olda je ostao Olda, Peťa je Peťa, Marti je Marti. Zadržan je i izvorni način zapisivanja imena budući da se oba jezika služe latinicom. Vuković objašnjava kako ova strategija zahtijeva dodatan napor pri zapisivanju i čitanju, ali i da je „u hrvatskome izbor težeg načina zapisivanja stranih imena uvjetovan kulturnim i civilizacijskim razlozima i ima snažnu simboličku funkciju“. Nadalje, „hrvatski se pravopis ravna etimologijskim načelom – slova ne uspostavljaju odnos s glasovima u aktualnom izgovoru, nego s poviješću riječi, jer je dio njezine povijesti svakako i izvoran zapis u jeziku iz kojega dolazi“ (2002, 98). Iako smo ovime neke čitatelje možda naveli na pogrešan izgovor imena likova, u istu ruku smo ih pobliže upoznali s češkom kulturom i jezikom.

Što se tiče toponima, ni oni nam u ovoj pripovijetci nisu presudni za razumijevanje radnje, stoga također nije bilo potrebe prevoditi ih, ali djelomično su prilagođeni hrvatskom jeziku kako bi bili prepoznati kao nazivi određenih mjesta. Kad se u tekstu prvi put pojavljuje pojam *Vinohradská*, preveden je kao *Vinohradska avenija* kako bi se čitateljima dodatno pojasnilo da je riječ o ulici, odnosno aveniji. Također je dodana riječ *ulica* u adresama koje se spominju (*Koněvova ulica 295*, *Bořivojova ulica 21*), a kada se pojam *Lobkovicovo náměstí 9* pojavljuje samostalno u tekstu, bez dodatnog konteksta, preveden je kao *adresa Lobkovicovo*

náměstí 9. U pripovijetci se spominju i *Žižkováci*, odnosno stanovnici praške četvrti Žižkov, što je također naglašeno u prijevodu kako bi čitatelji koji nisu upoznati s Pragom mogli smjestiti radnju pripovijetke u određeni prostor. Stanovnici Žižkova prevedeni su vodeći se pravilom za tvorbu imena stanovnika prema gradu Krakovu (Krakov – Krakovljanin). U tekstu nailazimo i na jedan specifičan primjer naziva mjesta. Riječ je o razgovornom pojmu *Akráč*, što je naziv za poznati kulturni centar Palác Akropolis. Budući da prosječni hrvatski čitatelj neće prepoznati *Palác Akropolis*, pojam je u potpunosti izbačen iz ovog prijevoda i upotrijebljen je generički pojam *mjesto* s obzirom na to da preciznost u ovom slučaju nije uopće bitna, za razliku od razumijevanja teksta (*Bila si u baru s prijateljicom, pozvao sam te na cugu nakon koje ih je uslijedilo još nekoliko, otišli smo na drugo mjesto gdje smo plesali i nakon čega smo krenuli doma pješice.*).

5.2. Frazemi i ustaljeni izrazi

Prevođenje fraza i frazema uvijek je zahtjevan posao za prevoditelja zbog kulturnih razlika izvornog i ciljnog jezika. Hrvatski frazeološki rječnik definira frazeme kao „ustaljene sveze riječi koje se upotrebljavaju u gotovu obliku, a ne stvaraju se u tijeku govornoga procesa, i kod kojih je bar jedna sastavnica promijenila značenje, tako da značenje frazema ne odgovara zbroju značenja njegovih sastavnica“ (Menac, Fink-Arsovski, Venturin 2003, 6). Frazemi i ustaljeni izrazi ne moraju imati ekvivalent u ciljnom jeziku budući da jezici izražavaju značenja na različite načine. Frazemi i ustaljeni izrazi također mogu biti specifični za određeno područje ili kulturu što dodatno otežava prijevod.

Nakon prepoznavanja frazema u tekstu, potrebno je izabrati odgovarajuću strategiju za prijevod, pri čemu prevoditelj mora zadržati smisao i prenijeti značenje ciljnoj publici. Metode korištene u ovom radu predložila je Mona Baker, a one su sljedeće: korištenje frazema sličnog značenja i oblika, korištenje frazema sličnog značenja i različitog oblika, parafraziranje, izostavljanje, doslovni prijevod i kompenzacija (1992, 72-78). Budući da je za svaki frazem korišten u originalu pronađeno neko rješenje, izostavljanje i doslovni prijevod nisu korišteni u ovom prijevodu pripovijetke. Primjeri frazema u originalu i prijevodu navedeni su u nastavku.

Original	Prijevod
<p>Poslední psí úlovek je neobvykle malý, a já bych ho nechala být, kdyby mi na něm něco nepadlo do oka.</p>	<p>Ovaj najnoviji pseći ulov je neobično malen, a ja bih ga bila zanemarila da mi nešto nije zapelo za oko.</p>
<p>Na schodech jsi mě schovala před mámou, pak jsem tě tu uložil a usnul jako dřevo.</p>	<p>Na stepenicama si me skrivala od mame, onda sam te spremio u krevet i zaspao kao klada.</p>
<p>Olda č. 3 neochotně začne vytahovat dokumenty, loupne po mně okem, asi mě považuje za další oběť policejní zvučle, provinile se na něj usměju.</p>	<p>Olda br. 3 nevoljko počne vaditi dokumente, baci oko na mene, vjerojatno me smatra još jednom žrtvom policijske samovolje, a ja mu se grešno nasmijem.</p>
<p>„Co se vám stalo?“ zeptám se nevinně. Neochotně odvrátí zrak od Oldova auta. „Strkal jsem prsty, kam jsem neměl, paninko,“ řekne uštěpačně.</p>	<p>„Što vam se dogodilo?“ pitam nevino. Nerado skreće pogled s Oldina auta. „Gurao sam prste tamo gdje im nije mjesto, gospođo“, kaže zadirkujući.</p>
<p>Pořád se vymlouvá, že až bude mít lepší bydlení, že mě ho hned zbaví, ale trochu ho podezírám, že mi ho nechá na krku navěky.</p>	<p>Stalno mi obećava da će mi ga, kad bude imao bolji smještaj, odmah skinuti s vrata, ali nekako sumnjam da će ga zauvijek ostaviti kod mene.</p>
<p>„A když to bude on? Tak co?“ koukám na něj, na jeho profil, a najednou si vybavím takový útržek z noci, jak seděl vedle mě na baru, taky takhle koukal před sebe, s lehkým úsměvem na tváři, a já na něm mohla oči nechat, nebo jak se to říká.</p>	<p>„A ako se ispostavi da je to on? Što onda?“ gledam ga, gledam njegov profil, i odjednom se prisjetim kako je sinoć sjedio pored mene za šankom, isto je tako gledao ispred sebe, s laganim osmijehom na licu, a ja sam ga gutala pogledom, ili kako se to već kaže.</p>
<p>Oldovi č. 3 se do vysvětlování moc nechce, ale tváří v tvář muži zákona rezignuje.</p>	<p>Oldi br. 3 se baš i ne objašnjava, ali popušta suočen licem u lice s organom reda.</p>

<p>Nějak jsme se kvůli tomu nepohodli, přetahovali jsme se tam o klíč, ona má docela páru. A je to bába vzteklá, sekla po mně tím svým srpem, co s ním na ten hřbitov chodí.</p>	<p>Zbog toga smo se posvađali, nešto smo se natezali oko ključa, a ona je ko zmaj. Ta ljuta baba me napala srpom koji nosi na groblje.</p>
<p>Olda něco vypráví, směje se, tak se taky sem tam usměju, aby se neřeklo, koušu do rohlíku a mechanicky přikyvuju.</p>	<p>Olda nešto govori, nasmije se, pa se tu i tamo i ja nasmijem, tek tako, grizem pecivo i mehanički kimam glavom.</p>
<p>„To není žádnéj můj Olda!“ řeknu podrážděně a vybavím si zas exmanžela, toho Oldu, který můj byl, a myslela jsem si, že už jím bude napořád, ale skutek utek.</p>	<p>„To nije moj Olda!“ kažem razdraženo, prisjećajući se bivšeg muža, onog Olde koji je bio moj, i mislila sam da će biti zauvijek, ali ništa od toga.</p>
<p>A pak nám Pěťa chrstne obsah traktorové bábovky do tváří, mám najednou písek v očích a brečím z toho, brečím zrnka písku a vyplavuju tím z hlavy úplný balvan.</p>	<p>Odjednom imam pijesak u očima i plačem od njega, plačem zrnca pijeska i tako izbacim cijeli kamen sa srca.</p>
<p>Zatoužím na chvíli být jednou z nich, být vystřelena daleko do útěšného ticha vesmíru, bez funicího psa po boku, bez kocoviny, bez neútulného bytu, ze kterého si už Olda odvezl svou půlku věci a v němž na mě všechno padá.</p>	<p>Na trenutak poželim biti jedna od njih, da me strijeljaju daleko u utješnu tišinu svemira, bez psa koji frkće kraj mene, bez mamurluka, bez neudobnog stana iz kojeg je Olda već iznio svoju polovinu stvari i u kojem je jako tijesno.</p>
<p>V hlavě mám jen útržky z předchozího večera, na mobilu je čas 6.37 a SMS od mámy: „Tys vypadala!“</p>	<p>U glavi imam samo isječke od prethodne večeri, mobitel pokazuje 6:37 i SMS od mame: „Užasno si izgledala!“</p>
<p>Napišu vedle postele vzkaz, aby za sebou zabouchl dveře. Žádné důvěrnosti, na to mě nikdy moc neužilo, a taky proč vlastně – ani nevím, kdo to je.</p>	<p>Ostavit ću mu poruku pored kreveta da zalupi vrata za sobom. Bez imalo intimnosti, nikad to nisam voljela. A i čemu uopće – ne znam ni tko je to.</p>
<p>Vedle postele zakňučí pes, chce se vyvenčit, ještě on do toho všeho!</p>	<p>Pas cvili pored kreveta, želi ići van, samo mi je on još trebao!</p>

<p>Olda č. 1 nebyl takhle zaujatý, ani když mě balil, to šlo všechno tak samospádem.</p>	<p>Olda br. 1 nije bio toliko zainteresiran, čak ni dok me osvajao, to se sve događalo samo od sebe.</p>
---	---

Budući da češki i hrvatski pripadaju skupini slavenskih jezika, njihova frazeologija se ne razlikuje u tolikoj mjeri kao što je riječ s nekim drugim jezicima. Iz tog su razloga frazemi sličnog značenja i oblika često korišteni u ovom prijevodu: *padnout do oka – zapeti za oko, usnout jako dřevo – zaspati kao klada, lounnout okem – baciti oko, strkat prsty – gurati prste, tvář v tvář – licem u lice*. Iako se ova opcija može činiti kao savršeno rješenje, pri prijevodu uvijek treba uzeti u obzir registar, stil, učestalost te asocijativno značenje svih stavki frazema.

Na primjer, u rečenici „Pořád se vymlouvá, že až bude mít lepší bydlení, že mě ho hned zbaví, ale trochu ho podezírám, že mi ho nechá na krku navěky.“ pojavljuje se frazem *nechat něco, někoho někomu na krku*. Značenje tog izraza pronalazimo u hrvatskom frazemu *biti, stajati kome na vratu, za vratom*, ali hrvatski frazem ne dočarava dio značenja da je netko nekome zadao brigu svojim postupkom. Frazem je na kraju parafraziran, ali iz tog je razloga ubačen frazem sličnog oblika u raniji dio rečenice kako bismo nadoknadili izgubljeno: „Stalno mi obećava da će mi ga, kad bude imao bolji smještaj, odmah skinuti s vrata, ali nekako sumnjam da će ga zauvijek ostaviti kod mene.“ Ovakva metoda pri prevođenju naziva se kompenzacijom te nije primjenjiva isključivo na frazeme i ustaljene izraze već se može koristiti kako bi se nadoknadilo bilo kakvo izgubljeno značenje, emocija ili stilski učinak koje nije moguće reproducirati na točno određenom mjestu u ciljnom tekstu (Baker 1992, 78). Ova metoda je upotrijebljena jer je *skinuti koga ili što s vrata* ustaljen frazem u hrvatskom jeziku i dobro se uklapa u rečenicu bez mijenjanja konteksta, što bismo trebali učiniti da smo upotrijebili frazem *biti, stajati kome na vratu, za vratom* koji značenjem odgovara izvorno upotrijebljenom frazemu.

U prethodnim primjerima postoji hrvatski ekvivalent frazema koji i značenjem i oblikom odgovara originalu, ali to nije pravilo za svaki frazem. Ukoliko oblik frazema nije bitan, već samo njegovo značenje, moguća je opcija i korištenje frazema sličnog značenja i različitog oblika. Budući da u navedenoj pripovijetci nismo naišli na igru riječima u koju je bio uključen frazem, jedino što je bilo bitno prilikom prijevoda jest prenijeti isto značenje. Primjeri ove vrste prijevoda iz teksta su: *nechat oči– gutati pogledom, muž zákona – organ reda, mít páru – biti kao zmaj, aby se neřeklo – tek tako, ale skutek utek – ali ništa od toga*.

Sintagma *já na něm mohla oči nechat* prvo je prevedena kao *nisam mogla skinuti pogled s njega*, ali detaljnijom provjerom u rječniku utvrđeno je da je točno značenje ovog frazema *on mi se jako sviđa*. Kako bismo što preciznije prenijeli značenje rečenice, za konačan je prijevod upotrijebljen frazem *gutati pogledom* budući da on u sebi nosi dio originalnog značenja (pokazivati veliko zanimanje). Prijevod rečenice *brečím zrnka písku a vyplavuju tím z hlavy úplný balvan* bio je posebno zanimljiv budući da se *balvan* u češkom jeziku pojavljuje u istoj sintagmi kao i *kamen* u hrvatskom (npr. *svalil se mi ze srdce balvan* – jako mi je laknulo), ali istovremeno sam po sebi predstavlja nešto opterećujuće, uznemirujući osjećaj (npr. *balvan v prsou*). U prijevodu smo se poigrali hrvatskim frazedom (*pao*) *mi je kamen sa srca* budući da *kamen* i *balvan* u ovim primjerima imaju isto metaforičko značenje te je rečenica konačno prevedena kao *plačem zrnca pijeska i tako izbacim cijeli kamen sa srca*. Frazem *mít páru* je također zahtijevao malo razmišljanja budući da ima vrlo specifično ekspresivno značenje. Frazem je u češkom objašnjen kao *mít sílu, elán, chut'* pa smo prema tome u prijevodu upotrijebili razgovorni izraz *zmaj* koji u hrvatskome predstavlja „energičnu, vatrenu osobu, svemu doraslu“ te „ljutu, bijesnu osobu“. Oba značenja pojma uklapaju se u prijevod budući da opisuju ženu koja je sinu u svađi odrezala prst.

Posljednja metoda koja je korištena pri prevođenju frazema u ovom djelu je ona najučestalija – parafraziranje. Ova metoda dolazi do izražaja kada u ciljnom jeziku ne postoji frazem koji je ekvivalentan frazemu iz izvornog jezika ili kada se idiomatska struktura čini neprikladnom u ciljnom tekstu zbog razlika u stilističkim preferencijama izvornog i ciljnog jezika (Baker 1992, 74). Parafraziranje je u našem slučaju korišteno isključivo za prijevod frazema čije značenje u hrvatskom nije izraženo idiomatskom strukturom. Za ovu tehniku bitno je istražiti točno značenje izvornog frazema i što ga bolje opisno uklopiti u rečenicu. Neki od primjera ove metode vidljivi su u već navedenoj tablici.

5.3. Govorni i razgovorni jezik

Književni češki jezik pojavljuje se u pisanoj i govornoj formi. Pisana varijanta slijedi kodifikaciju, dok govorna varijanta (hovorová čeština) koristi žive izraze koji su dio norme, ali ne nužno i kodifikacije. Govorni jezik također je pod velikim utjecajem neknjiževne forme jezika, tzv. općečeškog, odnosno razgovornog jezika (obecná čeština). Specifičnost češkog jezika jest što objedinjuje „dvije središnje jezične formacije: književni jezik i općečeški jezik, obje temeljene na srednjočeškoj dijalektalnoj osnovici“ (Ribarova i Ribarova 2015, 1-447).

Nadalje, općečeški supstandard razlikuje se od književnog jezika „na svim razinama: fonološkoj, morfološkoj, sintaktičkoj i leksičkoj“ (Ribarova i Ribarova 2015, 448).

Pripovijetka *Olda č. 3* sadrži i govorni i razgovorni jezik, što je bilo potrebno nekako dočarati u hrvatskom jeziku. Budući da u hrvatskom, kao ni u jednom drugom jeziku osim češkoga, ne postoji ovakva podjela jezika, pri prevođenju su korišteni nestandardni i razgovorni izrazi. Preostale opcije bile su uporaba standardnog jezika ili uporaba jednog od dijalekata hrvatskog jezika. Iako su obje opcije validne, standardnim jezikom bismo u prijevodu izgubili autoričin stil, a dijalektom bismo priču koja se odvija u Pragu neposredno smjestili u hrvatsko govorno područje. Kao što je već navedeno, pri prijevodu je korištena strategija postranjivanja, a samim se time hrvatski dijalekt ne može naći u ovoj pripovijetci. Nestandardni i razgovorni izrazi u hrvatskom također su uvelike povezani s govornim područjima pa je stoga bitno koristiti što rasprostranjenije i uobičajenije izraze kako bismo izbjegli nerazumijevanje. Također je bitno spomenuti kako se u češkom vrlo često piše nestandardnim, općečeškim jezikom, a u hrvatskome književni jezik i dalje prevaguje. Stoga su nestandardni i razgovorni izrazi na fonološkoj i morfološkoj razini korišteni isključivo u dijalozima, dok se leksička razina pojavljuje i u opisima, budući da je pripovjedač priče glavni lik, žena Marti koja opisuje događaje iz svoje perspektive.

U prijevodu je najčešće korišteno izostavljanje glasova te sažimanje samoglasnika, budući da je takav govor karakterističan za razgovorni jezik. Također su korišteni nepravilni oblici glagola. Tako je u infinitivu izostavljeno *-i* na kraju riječi, *je li* postaje *je l'*, *rekao* postaje *reko*, *kao* postaje *ko*, *tko* je *'ko*, *ili se pretvara u il'*, a umjesto standardnog *bih* u prvome licu jednine koristi se nepravilno *bi*. U pojedinim rečenicama korištena je elipsa kako bi se dodatno dočarao razgovorni stil (*Ajmo, ustajanje!, Bila si vani?*), a što se tiče leksika, upotrebljavani su žargonizmi, kolokvijalizmi te vulgarizmi (*cuga, frajer, frižider, žderati, pišati, šupak*).

6. ZAKLJUČAK

U ovom diplomskom radu predstavljen je prijevod pripovijetke *Olda č. 3* češke autorice Irene Hejdove. Rad je podijeljen na tri glavne cjeline. Prva se odnosi na autoricu i njezino stvaralaštvo te se fokusira na teoriju prevođenja u kojoj je predstavljeno prevođenje kao disciplina zajedno s obvezama i zadacima prevoditelja. U drugom dijelu rada predstavljena je pripovijetka *Olda č. 3* i njezin hrvatski prijevod, *Olda br. 3*, na temelju kojeg je izrađen završni

dio rada. On se odnosi na translatošku analizu prijevoda potkrijepljenu primjerima iz prijevoda pripovijetke.

U okviru analize fokusirali smo se na najzanimljiviju prijevodnu problematiku s kojom smo se susreli prilikom prevođenja. Budući da smo se pri prijevodu vodili strategijom postranjivanja, antroponime i toponime nismo prevodili nego smo ih samo prilagodili hrvatskim pravilima deklinacije. Ista strategija utjecala je i na naš odabir metode prevođenja općečeškog supstandarda koji je korišten u izvornom tekstu. Pokušali smo ga dočarati uporabom razgovornog hrvatskog jezika, budući da je on poznat i korišten u cijeloj Hrvatskoj. Najviše smo se fokusirali na frazeme i ustaljene izraze budući da su oni najčešći izvor problema za svakog prevoditelja. Objasnili smo metode kojima smo se koristili pri njihovom prevođenju (korištenje frazema sličnog značenja i oblika, korištenje frazema sličnog značenja i različitog oblika, parafraziranje i kompenzacija) te naveli primjere za svaku od metoda.

Možemo doći do zaključka da se prevoditelj pri svakom činu prevođenja susreće s mnogo različitih problema te mora odlučiti kako će ih riješiti. Svaka odluka utječe na sljedeću, budući da je tekst, posebice književni tekst, jedna povezana cjelina. Pri donošenju odluka potrebno je znanje o teorijskom dijelu prevođenja, kao i izvrsno poznavanje izvornog i ciljnog jezika, ali i kulture oba jezika. Prevoditelj kao posrednik između ta dva jezika mora uzeti u obzir i čitatelje te postupati u skladu s njihovim viđenjem djela. Sve u svemu, iza svakog uspješnog prijevoda stoji osoba s puno znanja i prakse, ali isto tako i talenta koji joj u tome pomaže.

7. POPIS LITERATURE

7.1. Primarna literatura

Mandys, Pavel ur. 2016. *Praha noir: čtrnáct povídek předních českých spisovatelů*. Prag: Nakladatelství Paseka.

7.2. Sekundarna literatura

Albatros Media. n.d. "Irena Hejdová". Pristupljeno 23. ožujak 2022.
<https://www.albatrosmedia.cz/autori/15775985/irena-hejdova/>

Baker, Mona. 1992. *In Other Words: A Coursebook on Translation*. London: Routledge.

Menac, Antica, Željka Fink-Arsovski i Radomir Venturin. 2003. *Hrvatski frazeološki rječnik*. Zagreb: Naklada Ljevak.

Polomik, Petr. 2019. "Lidový slovník pro chalupáře". Pristupljeno: 15. ožujak 2022.
<https://lidovyslovník.cz/index.php>

Ribarova, Zdenka i Slavomira Ribarova. 2015. *Češka gramatika s vježbama*. Zagreb: Porfirogenet.

Shuttleworth, Mark i Moira Cowie. 1997. *Dictionary of Translation Studies*. Manchester: STJE Rome Publisher.

Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky. 2008. "Internetová jazyková příručka". Pristupljeno: 15. ožujak 2022. <http://prirucka.ujc.cas.cz>

Ústav pro jazyk český. 2011. "Slovník spisovného jazyka českého". Pristupljeno 18. ožujak 2022. <https://ssjc.ujc.cas.cz/>

Vuković, Petar. 2002. "O pisanju izvedenica od stranih vlastitih imena u hrvatskome". *Fluminensia* 14, br. 2: 85-104

Znanje i Srce. 2006. "Hrvatski jezični portal". Pristupljeno: 15. ožujak 2022.
<https://hjp.znanje.hr/>

8. SAŽETAK

Prijevod i translatološka analiza pripovijetke „Olda č. 3“ Irene Hejdove

Ovaj diplomski rad donosi prijevod pripovijetke *Olda č. 3* češke spisateljice Irene Hejdove na hrvatski jezik te translatološku analizu prijevoda. Prvi dio rada bavi se kratkim pregledom autoričinih biografskih podataka te prevođenog djela, a objašnjava i sam proces prevođenja. U drugom se dijelu uvode hrvatski prijevod i originalni tekst djela, dok je treći dio rada posvećen problemima pri prevođenju i objašnjenjima odabranih prijevodnih rješenja. Translatološka analiza popraćena je konkretnim primjerima, a fokusira se na prevođenje antroponima i toponima, prevođenje idiomatskih izraza te adaptaciju općečeškog supstandarda u hrvatski jezik.

Ključne riječi: translatološka analiza, prevođenje, frazemi, općečeški supstandard, jezični problemi

SHRNUTÍ

Překlad a translatologická analýza povídky „Olda č. 3“ Ireny Hejdové

Tato diplomová práce přináší překlad povídky *Olda č. 3* české spisovatelky Ireny Hejdové do chorvatštiny a translatologickou analýzu překladu. První část práce se bude zabývat krátkým přehledem biografických údajů autorky a přeloženého díla a objasní proces samého překládání. Druhá část představuje chorvatský překlad a původní text díla, zatímco třetí část práce je věnována překladatelským problémům a vysvětlením vybraných překladatelských řešení. Translatologická analýza je doplněna konkrétními příklady a zaměřuje se na překlady antroponym a toponym, překlady idiomatických výrazů a adaptaci obecné češtiny do chorvatštiny.

Klíčová slova: translatologická analýza, překlad, idiomy, obecná čeština, jazykové problémy

SUMMARY

Translation and translational analysis of the short story “Olda č. 3” by Irena Hejdová

This master's thesis presents a translation of the short story *Olda č. 3* written by Czech author Irena Hejdová into Croatian and a translational analysis of the translation. The first part of the paper deals with a brief overview of the author's biographical data and the translated work, and explains the translation process itself. The second part introduces the Croatian translation and the source text, while the third part of the paper is dedicated to translation problems and an explanation of selected translation solutions. The translational analysis is accompanied by concrete examples, and focuses on the translation of anthroponyms and toponyms, the translation of idiomatic expressions and the adaptation of Common Czech into the Croatian language.

Keywords: translational analysis, translation, idioms, Common Czech, language problems